

Rossliga rockgubbar

av Anders Hansson

Den tjugosjunde januari 2006 var det 250 år sedan Mozart föddes. Hela den klassiska musikvärlden hämtade andan för att fira ett av historiens största snillen. Om femtio år kommer utan tvekan 300-årsjubiléet av samma mans födelse att uppmärksammas på liknande sätt. Vilka kvaliteter som än krävs för att gå till historien besatt Wolfgang Amadeus onekligen dem.

En sak man kan fundera över i sammanhanget är vilken musik och vilka artister från modern tid som kommer att uppnå odödlighet. Kommer över huvud taget något från det populärmusikaliska fältet att stå emot tidens tand på samma sätt som de stora klassiska mästarnas verk har gjort? Är detta ens något som pop- och rockmusiken förtjänar?

En sak står helt klart och det är att inte ens den skickligaste rockgrupp kommer i närheten av den komplexitet och förfining som kännetecknar exempelvis en symfoni. Men är det rätt att sätta likhetstecken mellan enkel och simpel? En av de allra största 1900-talsartisterna Bob Dylan har sagt att allt man behöver är tre ackord och sanningen. För Dylan har detta räckt så långt att han ständigt nomineras till Nobels litteraturpris.

Feg och tapper musik

Men om komplexitet inte är ett bra kriterium när vi bedömer musik, vad kan vi då använda för verktyg? Platon lär ha skiljt mellan "feg" och "tapper" musik. Medan den fega musiken distraherar människan ställer den tappra musiken frågan vad det är att vara människa. Det är precis vad musik gör när den är som bäst. Genom att på ett övertygande sätt förmedla en tanke eller känsla talar den till lyssnaren på ett väldigt direkt sätt.

Att befinnas värdig att vara ett uppslagsord i ett lexikon kan sägas innebära ett steg närmare odödligheten. Men att tro att alla 1811 band och artister i den nya, tredje, upplagan av Bonniers rocklexikon kommer att gå till historien är nog till att ta i. Dagsländor är lika vanliga i musikvärlden som på en svensk sommaräng.

När man bläddrar i boken slås man av hur mycket musik det finns som man inte lyssnat på, trots en alltmer svällande skivsamling. Bredden på innehållet är imponerande med allt från gamla bluesgubbar till modern elektronisk dansmusik, organiserat i bokstavsordning. Även om A-Ö-systemet är logiskt så kan man tänka sig andra sätt att sammanställa materialet. Eller åtminstone någon ytterligare hjälp för läsaren att överblicka och penetrera den stora volymen.

Boken kräver nämligen en del förkunskaper i form av namn. Någon form av genrebaserat index hade varit hjälpsamt. Om jag till exempel har ett nymornat intresse för country så vill jag läsa mer om artister inom denna genre. Men kan jag inte namnet på dem är de svåra att hitta. Då blir lexikonet inte lika användbart.

Underskattad underdog

Man kan säga att det finns två vägar att gå om man vill utveckla sitt musiklyssnande. Antingen försöker man bredda sin musiksmak genom att ge nya spännande genrer en chans. Eller också går man på djupet genom att

specialisera sig. Lämpligt är då att utgå från en artist man tycker om och leta sig vidare därifrån. Ett exempel på detta är de som hävdar att det bara finns fyra slags musik: Bob Dylan, musik som Dylan har inspirerats av, musik som haft Dylan som inspiration... och skräp.

Detta resonemang kan man tycka vad man vill om. Men det går ju att byta ut Dylans namn mot ett annat som man kan utgå ifrån när man är på jakt efter nya starka musikupplevelser. Att leta sig bakåt är ofta väldigt fruktbart. Många är de artister som aldrig spelas i radio, som aldrig tar sig upp på några topplistor, men som likväl förtjänar uppmärksamhet. Både för sin egen skull och för den roll de spelat i musikhistorien.

Ett bevis på konstnärlig storhet är det inflytande en artist utövat på sin samtid och de efterkommande. Tyvärr, kan man tycka, når ofta dessa inflytelserika och banbrytande artister inte alls samma kommersiella framgångar som många betydligt mindre begåvade personer gör. Har de tur så gör mer kommersiellt gångbara artister coverversioner av deras låtar så att upphovsmannen tjänar pengar trots att den egna skivförsäljningen går trögt.

Ett exempel på en sådan underskattad artist är J.J. Cale från Oklahoma i USA, (som inte ska förväxlas med John Cale som bland annat spelade i The Velvet Underground). Utan att vara någon gitarrekvilibrist har Cale haft ett stort inflytande på bland andra Mark Knopfler i Dire Straits och Neil Young räknar honom som den bästa elgitarristen tillsammans med Jimi Hendrix. Dessutom kommer två av Eric Claptons (som kallats gud för sina konster på gitarren) största hits från Cales penna. Det handlar om *After Midnight* och *Cocaine*.

Outstanding eller outhärdlig

En av de mest spännande och viktiga artisterna under de senaste femtio åren är Tom Waits. Han är en av de få musiker som man med fog kan påstå har ett unikt sound. Från att under sjuttioalet med framgång ha spelat rollen som jazzig pianist på dekis, såväl på scen som i verkliga livet, presenterade han på plattorna *Swordfishtrombones* och *Rain dogs* något helt annorlunda. Med oortodox instrumentering, som bland annat inkluderade marimba och stol (!), penklade han mellan smärtsamt vackra kärleksballader och svarta berättelser framvrålade med den karakteristiskt skrovliga rösten.

Det är väl för mycket sagt att Waits saknat framgång men hans vägran att stryka lyssnaren medhårs gör honom obegriplig eller till och med outhärdlig för många. I andras versioner har däremot flera av Tom Waits låtar blivit stora succéer. Redan på sjuttioalet gjorde The Eagles en cover på *Ol' 55* och många tror säkert att *Jersey girl* skrevs av Bruce Springsteen sedan han kört den på sina konserter. Waits mest kända låt är nog annars *Downtown train* som Rod Stewart hade en jättehitt med 1989.

Men ingenting föds ur ingenting. Även artister som Tom Waits hämtar näring från annat håll. En av de viktigaste inspirationskällorna som kan spåras bakom Waits nyorientering på 1980-talet är Captain Beefheart. När *The Observer* förra året bad Waits lista sina favoritalbum hade han med Captain Beefhearts *Trout Mask Replica*. Förutom experimentlustan har de två den raspiga rösten gemensamt. Dessutom har bägge gjort sig ett namn också inom andra konstnärliga fält.

Beefheart, vars egentliga namn är Don Van Vliet, som bildkonstnär och Waits som filmskådespelare.

Gurglar rengöringsmedel

Rösten, ja. Det verkar som om bilfabrikanterna är särskilt förtjusta i Tom Waits mullrande stämma. Såväl Opel som Audi har använt Tom Waits-imitatörer i sina reklamfilmer vilket har fått originalet att inleda rättsliga processer. Det har visat sig att lagen står på konstens och inte kommersialismens sida. Åtminstone i de här fallen.

Men det är fler än Waits och Beefheart genom historien som låtit som om de gurglat rengöringsmedel. Ovan nämnde Rod Stewart är en. Annars hittar man flera bland de gamla bluesgubbarna. Om den väldige Howlin' Wolf sägs det att han fick ljudtekniker att tro att det var fel på mikrofonerna när han sjöng. Wolf lär också ha varit den legendariske producenten Sam Phillips specielle favorit. Då ska man veta att Phillips drev Sun Studios i Memphis där en viss Elvis Presley spelade in sina första plattor.

En annan av dessa män med röster raspigare än de gamla stenkakor deras musik gavs ut på är deltabluesens kanske främsta företrädare Charley Patton. Men till skillnad från alla andra personer nämnda i denna artikel (med de lättförklarliga undantagen Mozart och Platon) är Patton inte ett eget uppslagsord i Bonniers rocklexikon, utan nämns bara i förbigående. Någonstans måste ju strecket dras. Trots det måste Patton betraktas som en monumental gestalt som direkt eller indirekt påverkat mängder av mer kända musiker. Nästan var man än tar sin utgångspunkt i den moderna musiken kommer man, om man letar sig bakåt, till slut att stöta på folk som Charley Patton.